

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnenr.

Fylke: *Før-Trøndelag*

Tilleggsspørsmålnr.

Herad: *Agdenes*

Emne:

Bygdelag:

Oppskr. av: *Arne Olsen, f. 1878.*Gard: *Elven*(adresse): *Fensterjorden*

G.nr. 44 Br.nr. 1

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle.

B. Eller om den er etter andre heimsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

SVAR

- 1) Når vi talar om Bryne (eit), så meiner vi berre den steinen ein tevesser gjæm med. Stein^{ei} er lit å firkvartse onlag alt anna eggjarn med. Brynet er lit vanleg onlag 20 cm. langt, 5 cm. i kvemål, men er grunnare ut mot sine ender.
- 2) Her har vore bryner av berre naturstein fyr, men i dei siste åra (10-15) har mange likeje lit å bruke bryne av teinstein. Det har vore fenne brukande brynestein her i bygda, men det meste har vore innfrid annan stads frå - Selbu eller Klæbu har det vore sagt. Fugen har fenne brynestein for å selgje her i bygda; men om nokon har fenne, så har det vore gjve bort.
- 3) Al reidskap bli fyrst slipa på ein rind slipestein og etterpå firkvartst. Gjæm med bryne; men alt anna eggjarn med stein. - Skjera - som ein bruker å skjera åkeren med - er i sama klasse som gjæm med onsyn til tevessing. (I spyrgjesterivet er brukt ordet liövellemer, og andrestads kan ein sjå saglemer, riövellemer o.s.b. Men vi sejer liövellemer, saglemer, riövellemer. Det er ikkje rett

21
å bruke endringa "leimer" i desse og lik-
nande ord. Med det sama eg er inne
på dette sumet, vil eg nemne som ein
stor feil, når ein skriv eller seier ein
kerok i lünet. Det heiter ikkje kerok,
men kerå. Ein skal ikkje seija: stolen
står i keroken; men stolen står i keråa).

4) Vi veit ikkje av at dei kvesske ljåer på
den måte, at dei traura egga ut istadenfor
å slipe. Da Ryskeran' låg her, var det ein
av dei som kvesske ljå hos ein mann her
i bygda solis at han traura egga; men dei
syndes dette var mykje kleinare enn med
sliping. "Sigd og skyrå", som det står i
spyrgejstbøemaet, er eit og det sama. Vi
seier "skjera" (ei). Ordet "sigd" er neppe
norsk og er vuleig kome inn med bok-
målet. - Når skikkear med å slipe ljåer
kom til bygda er vel tinnuleg å seija på
annan måte enn at den kom saustundes
med slipeskeinen, sjølv om det künde vera
andre slags slipeskeinar enn dei vi no veit om.

5) Kvessing på stein som låg stille har vi ikkje
hoyrd om frå gammalt; men no brüker smittekarar
slik kvessing på hövvelkenger og tappjarn -
på smergelkeir. - Slipeskeinen bar dei ikkje
med utover leigane på heimjorda. Han stod
på sin faste plass attmed lüsa; Men tünne
hadde fleire - helst små - slipeskeiner oppsett
fast på ymse stader utover slättaenget.
Men når dei var i utmarksløkken hadde dei
slipeskein med.

6) Det vanlege var at ein skulde bruke ljåer ei
glt etter kvar sliping. Ein måtte slipe eit

3
par gang om dag. Men millom middag og
norr slo dei ikkje, for da var det for varmt
og graset for turt.

7) Her har vore brukt berre eit bryne og alltid
berre av stein. Bryne av tre eller av tre med
sand og gjera på var vel ikkje noko å berre
gjå eller skjera (ei) med. Elles künde det
kunjast at ein künde bruke eit stykke
hardt tre å gni over egga med etter bryninga
noko som künde svare til at ein stryk rake-
kniven på handa som siste part av kves-
singa. Men ei slik fjuvssing hadde elles
svært lite å seija, for ein slår ikkje så
lange med gjæn millom kvar bryning eller
kveining. Ja, vi segjer også "kein" om eit bryne,
men aldri bryne om ei kein.

8) Gjæn sat alltid på orvet (eit) under slipinga.
Gjæn var festa til orvet med fag (av bjørk),
noko som vi bruker ennå, og det vart både
seint og limgvundt å fa laus gjæn for kvar
sliping. Ein fekk vidd ein mengde fag på
den måten. I seinare tid har mange brukt
sin færing til å feste gjæn til orvet med,
og da har somme like laus gjæn under slip-
inga; men da bli det kleinare sliping. Ein
held alltid egga imot seg når ein sliper gjå
eller skjera; men onlag alle andre eggjarn
med egga ifrå seg.

9) Under bryning sett ein vne enden av orvet
ned på markja og helst nedi litegravn, så
det ikkje glid, for da kan ein let skjera seg.
Høtkjen (ein) inn mot vinstre skulder og odden
framover. Så stryk ein egga på yms side,
eit strøk om gangen på kvar side så mykje

og så lenge ein synes, det trengs. Sausstundes
let ein gjæn gli lengere og lenger inn under
vinstre armhole, heilt til ein er come fram
til fjædden. Ein kan ikkje slykke heile
fjægga i eit drag, men tek til inn med
orvet, tek slutte drag og arbeider seg solus
framover til odden. Dette var med laagor.
Skuttore har eg ikkje sett det har vore arbeidd
med.

10) Brynet bar dei i brynstrompen (ein). Den var
av tre - helst furu.

11) Her har dei ikkje brukt horn til brynstromp.
(Vi seier forstien "horn" (hånd) (eit)).

12) I brynstrompen var eit faug med 2 like lange
eudar. Brynstrompen hang midt på faugt,
beint attour, og så tok dei faugt om livet
og knytte det saman fram på magen.

13) På all slags bryner har det vore brukt
vatn, og vatnet skal vera i brynstrompen.
Turt bryne kvesser dårleg. - I det siste
har eg sett at dei har "künstbryne" i lomma,
og så sputtar dei på når dei skal bryne; men
dette held eg for lufs og uarepså latskap

14) Eg huger ikkje namn på det.

15) Ikkje som lakjeråd.

16) Nei.

17) Nei. Men slipersteinen bli hard av å ligge
i sjøen.

18) Nei.

19) Om dei sa noko når dei sputta på brynet, så
sa dei vel: kv!

20) Nei. Men når dei kvilde middag i sløttonna, så
skulde dei ha eit bryne på ende under hovudet
istadenfor püte, og når dei souna til søpas at
brynet bikkha med, da var middagskvila slutt.